

Okul İçi İletişimi Elektronik Araçlar ile Sürdürmenin Yarattığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Problems Caused by Maintaining In-School Communication with Electronic Tools and Suggested Solutions

Öğretmen Nurullah GÜCEL¹, Prof. Dr. Soner POLAT²

Öz

Bu araştırmanın amacı okullarda okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Araştırma nitel araştırma türünde olup olgubilim deseni kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ilindeki ilkokullarda görev yapan, kolay ulaşılabilir durum örneklemesine göre seçilmiş 14 öğretmen ve 10 okul yöneticisi oluşturmuştur. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş ve içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre, okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin teknolojik, iletişim, insan ilişkileri ve güvenilirlik gibi sorunlar yarattığı ortaya çıkmıştır. İletişim ve insan ilişkilerinden kaynaklı sorunların daha fazla yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirdikleri anlaşılmıştır. Okul içi iletişimde yüz yüze iletişimin gerekliliğine, elektronik araçların doğru kullanımına ve mesaj içeriklerine yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak uygulayıcılara ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul içi iletişim, elektronik araçlar, öğretmen, okul yöneticisi.

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The aim of this research is to reveal the problems caused by maintaining in-school communication with electronic means and the solution proposals for these problems. The research is in the type of qualitative research and was conducted using the phenomenology design. The study group of the research consisted of 14 teachers and 10 school administrators who were working in primary schools in Istanbul in the 2021-2022 academic year, selected according to the easily accessible situation sampling. The data were obtained with a semi-structured interview form and analyzed using content analysis. According to the opinions of teachers and school administrators regarding the first sub-problem of the research, it has been revealed that maintaining in-school communication with electronic means creates problems such as technology, communication, human relations and reliability. It has been concluded that problems arising from communication and human relations are experienced more. It has been understood that teachers and school administrators have developed solutions for the problems related to the second sub-problem of the research. Solution suggestions were presented for the necessity of face-to-face communication in school communication, the correct use of electronic tools and message content. Based on the results obtained, suggestions were presented to practitioners and researchers.

Keywords: School communication, electronic tools, teacher, school administrator.

Paper Type: Research

Giriş

¹Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, nurullahgcl@gmail.com

²Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, spolat@kocaeli.edu.tr

Atf için (to cite): Gücel, N. ve Polat, S. (2023). Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(4), 1290-1309.

İnsanların birbirleri arasında gerçekleşen his ve fikir paylaşımlarına iletişim denir (Aytekin, 2018). İnsan ilişkilerinin en temel unsuru ve vazgeçilmez parçası olan iletişim, örgütlerin de en temel özünü oluşturur.(Güney, 2007). İnsanoğlunun tüm başarısının ardındaki en temel faktör hiç kuşkusuz iletişim yeteneğidir. Bu yetenekle insan soyut düşünebilmiş, daha ilkel bir yaşamı daha uygar bir yaşama dönüştürebilmiştir. Yıllar içinde iletişim araçlarında yaşanan gelişmeler, aldığı farklı biçimler kültürel gelişmeyle birlikte toplumları ve kurumları da dönüştürmektedir (Uzunoğlu,2009).

İçinde bulunduğumuz çağda teknolojik gelişme ve değişimler son derecede hızlı yaşanmaktadır. Meydana gelen bu gelişme ve yenileşmelerden biri de elektronik iletişim alanındadır. Elektronik iletişim, kitle iletişim araçları ve akıllı teknolojiler ile hiçbir sınır olmadan iletişimin kopmaması üzerine amaçlanan bir iletişim yoludur. İnternet ağları üzerinden gerçekleştirilen bu iletişim türünün en önemli farkı zaman ve mekân sınırı tanımamasıdır. Elektronik iletişim araçları ve uygulamalarında meydana gelen bu gelişmeler iletişim kavramına yeni anlamlar katmıştır.

İletişim, kişiler ve örgütler arasında his, fikir, bilgi ve verilerin paylaşılmasında köprü görevi görür. Bu paylaşımların nihai hedefi aynı konularda görüş birliğine varmaktır. (Şimşek ve Çelik, 2009). İletişim, örgütlerin meydana gelmesi ve mevcut durumunu devam ettirebilmesi için önemli bir anahtar görevini görür. İletişim, örgüt içerisinde bilgi, his ve fikir alışverişinin oluşması için ihtiyaç duyulan şartları hazırlar. İletişim, insan bedenindeki adeta sinir ağları gibidir. Bedendeki acı, terleme, titreme gibi mesajlar, beynimizin sinir ağları aracılığıyla ulaştırılır. İletişim, örgütlerin sinir ağları gibidir. Örgütteki çalışanlar arasında bağların güçlenmesi, dayanışmanın sağlanması ve doğru anlaşılımları ancak nitelikli iletişim ile olur (Yılmaz, 2014: s. 3). İletişim, bir örgütün hayatını sürdürebilmesi için konulmuş hedeflere ulaşmayı mümkün kılar. Örgütlerin, kazanç durumları, örgüt üyelerinin birbirlerinin duygu ve düşüncelerini doğru kavramaları iletişim ile yakından ilişkilidir. Ortak amaçlara ulaşmak için iletişim, hayati önem taşımaktadır (Gizir, 2007).

Örgüt içi iletişim, bir yapının içinde yer alan yöneten-yönetilen ya da eş değer konumdaki kişiler arasında bilgi, his ve fikirlerin paylaşılmasında etkisi bulunan ve kişilerin uzlaşımlarını sağlayan bir araçtır. Bir örgüt yapısındaki iş akışının doğru ve kazançlı sürdürülmesi, iletişim kanallarının ancak etkin kullanımı ile mümkündür. Doğru iletişim, bir güven ve karşılıklı anlayış ortamı sağlar (Aytekin, 2018). Örgütsel iletişim, en az iki kişinin ortak bir hedef için bir araya gelmesine ortam hazırlayan ve ortak amaç etrafında toplanan insanların işbirliği içerisinde örgüt hedefleri yönünde etkin bir şekilde işe koşmaları için birbirleri arasında olması gereken her türlü insan etkinliğidir (Herand ve Çalışır, 2014). Bir benzetme yapmak gerekirse: örgütsel iletişim; içerisinde bütün yönetsel etkinliklerinin bulunduğu, ana ve kılcal damarlar sistemi olarak kabul edilebilir. Örgütsel iletişim, örgütlerin sinir ağına benzer (Değer, 2018).

Elektronik iletişim teknolojilerinin meydana gelmesi, hızla gelişmesi ve zamanla daha da çok kullanılır duruma gelmesi, örgütsel iletişimin gerçekleşmesinde önemli yenilikleri ve problemleri de yanında getirmektedir. Özellikle son on yılda e-posta, sosyal medya, web sitesi, mesajlaşma programları, usenet, intranet, bloglar gibi bilgisayar ve internete bağlı teknolojilerinin yaygın hale gelmesi, yeni iletişim kanalları yaratarak örgütsel iletişimin yeni formlarının oluşmasını sağlamaktadır (Dündar ve Özel, 2012).

Bilgisayarların kendi aralarında veri paylaşımı ve birlikte işlem yapabilecek şekilde bağlantı kurmaları ile meydana gelen bilgisayar ağları, elektronik iletişim araçlarının gelecekte oluşması beklenen etkilerini şaşırtıcı seviyelere ulaştırmıştır. 1990 senesinden itibaren küresel olarak yaygınlaşan internet kısa zamanda süratli büyüme sağlamıştır. İnternete bağlanma maliyeti azalmış, etkili ve kullanımı basit programlar internet aracılığıyla herkesin ulaşabileceği bir olanak haline gelmiştir. Bilgisayar teknolojilerinin irtibat sistemleri ile birleştirilmesi, hem kurum içi hem de kurumlar arası iletişimde büyük ve kökten değişimlerin oluşmasına neden

olmuştur. Günümüzde sayısı azımsanmayacak kadar kurum veya örgüt direkt bilgisayardan yararlanma yerine bilgisayarların kendi aralarında değişik biçimlerde bağlantı kurmalarıyla meydana gelen ağlardan faydalanmaktadır (Tekin ve diğerleri 2005).

2000’li yılların başında etkileşimli web uygulama araçları, web 2.0 şeklinde popüler hale gelerek önce Friendster ve Myspace, sonra 2004-2005 yıllarında Flickr ve Youtube, en son da 2006-2007 yıllarında Facebook ve Twitter ile beraber hızlı bir gelişme göstermiştir. Hızlı internet erişimiyle birlikte elektronik iletişim araçları örgütsel iletişimin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir (Aktaran: Otrar ve Argın, 2014). Elektronik iletişim teknolojilerinin meydana getirdiği yeni durum içerisinde, örgütler de özellikle yeni sistemin şart koştuğu düzenlemeleri ve değişiklikleri kendi yapılarına uyumlu hale getirmeyi sağlamışlar (Solmaz ve Görkemli, 2012).

Bu araştırma, okul içi iletişimi elektronik araçlarla ile sürdürmenin yarattığı sorunları ortaya koyarken okullarda görev yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin sorunlarla nasıl başa çıkacağını bilmeleri açısından önemlidir. İlgili alanyazında iletişim, örgütsel iletişim ve elektronik iletişim gibi konularda araştırmalar yapılmıştır. Ancak ulusal alanyazında okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya koyan araştırma yapılmadığı görülmüştür. Araştırmada okul içi iletişimi elektronik araçlarla ile sürdürmenin yarattığı sorunlara derinlemesine yaklaşılmış, çözüm yolları üzerinde durulmuş ve konunun farklı yönleriyle ele alınmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Bu açıdan araştırmanın alanyazına katkıda bulunacağı ön görülmektedir. Bu nedenlerden dolayı bu araştırmayı yapmanın gerekçeleri vardır. Bunlar;

1. İletişim teknolojilerinde meydana gelen değişim ve gelişmelerin okul içi iletişime etkilerini ortaya koymak,
2. Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkarak elektronik araçlara dayalı sürdürülen okul içi iletişimin meydana getirdiği sorunları tespit etmek,
3. Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkarak elektronik araçlara dayalı sürdürülen okul içi iletişimin meydana getirdiği sorunlara çözüm önerilerini ortaya koymaktır.

Bu gerekçelerle “Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı sorunlar nelerdir?” ve “Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?” sorularına cevaplar aranmıştır.

Araştırmada, iletişim, örgüt içi iletişim ve elektronik araçlara dayalı iletişim kavramsal olarak incelenmiştir. İletişim teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin hem yöneticilerin hem de öğretmenlerin görüşlerine göre yarattığı sorun durumlar araştırılmıştır. Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkılarak tespit edilen sorunların çözümüne öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı okullarda okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin meydana getirdiği sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini araştırmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar nelerdir?

2. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunları ve çözüm önerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için görüşme ve

doküman analizi veri toplama yöntemleri kullanılarak, sosyal olayların ve insan davranışlarının arkasında yatan nedenlerin anlaşılmasına çalışıldığı nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir (Gürbüz ve Şahin, 2018: s. 103). Nitel araştırmalar bilinen bir durumla ilgilidir. Araştırmacılar bilinen bu durumu anlamaya ve katılımcılardan elde ettiği verilerle derinlemesine anlamaya çalışırlar (Büyüköztürk ve diğ. 2020: s. 13).

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) araştırma deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji Türkçe’de olgubilim olarak isimlendirilen bir nitel araştırma desendir (Ersoy, 2019). “Cropley’ye (2002) göre olgubilim araştırmaları haberdar olduğumuz ancak ayrıntılı ve derinlemesine bir kavrayışa sahip olmadığımız olguları merkeze almasıdır. Olgubilim çalışmalarında veri kaynakları araştırmanın merkeze alındığı olguyu deneyimleyen ve bu olguyu dışarıya aktarabilecek veya iletebilecek kişiler ya da küçük topluluklardır” (Büyüköztürk ve diğ., 2020:s.22).

Bu araştırmada “okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar ve çözüm önerileri” kavramını bir olgu olarak ele aldığımızda, okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm bulma yöntemlerini doğal ortamda incelemek amacıyla araştırmada olgubilim araştırma deseninin kullanılması tercih edilmiştir.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul iline ait resmi okullarda görev yapan, kolay ulaşılabilir durum örneklemesine göre seçilmiş 10 okul yönetici ve 14 öğretmen ile görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. “Kolay erişilebilir örnekleme metodu çoğu zaman araştırma yapan kişinin öteki örnekleme metodlarını kullanma imkânı bulamadığı hallerde ve araştırma yapan kişiye sürat ve kolaylık sağlama gayesiyle kullanılmaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2016: s. 88).

Araştırmanın veri toplama safhası COVID-19 salgınının devam ettiği zamanlarda gerçekleşmiştir. Bundan dolayı COVID-19 salgınının şartlarına göre tedbirler alınarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş, yüz yüze görüşme kabul etmeyen görüşmecilerle ZOOM uygulaması ile çevrimiçi görüşmeler yapılmıştır. Veri toplama gruplarına geleneksel yöntemlerle ulaşma imkânı olduğundan kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubu Tablo 1’de gösterilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için önceden her katılımcıdan randevu alınmıştır. Veriler, 21 katılımcı ile yüz yüze ve 3 katılımcı ile çevrimiçi yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Öğretmenlere ilk olarak katılımcının gizlilik hakları ve buna saygı duyulacağı konusunda bilgi verilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların en uygun oldukları zamanda planlanarak kendilerini rahatça ifade edebilmeleri sağlanmıştır. Çalışma ile ilgili soru kısmına geçilmeden önce, katılımcının demografik özellikleri not tutularak alınmıştır.

Çalışmada elde edilen bulguların güvenilir bir şekilde toplanabilmesi ve kaybının önlenmesi amacıyla araştırmaya katılan kişinin onayı ile yapılan çalışma sesli, sesli kayıt için onay vermeyen kişilerin cevapları yazılı not tutularak kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşmeler yaklaşık 15 dakika olmak üzere toplamda 107 dakika ve 16 word sayfası kadardır. Görüşmeler araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde veriler toplandıktan sonra kaydedilen ses kayıtları dinlenmiş ve bu kayıtların deşifreleri destekli programlar aracılığıyla eksiksiz biçimde yapılarak, 23 sayfa ham veri dokümanı elde edilmiştir. Görüşmelerde ses kaydına onay vermeyen katılımcılara ait görüşler not tutulması sonucunda 17 sayfa not elde edilmiştir. Görüşmelerde sorulan soruların

tümüne tam ve belirgin alınan yanıtlar analize tabi tutulup eksik bilgi ve veri içeren yanıtlar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Ayrıca, çalışma grubunda yer alan öğretmen katılımcılar Ö1, Ö2, Ö3, okul yöneticisi katılımcılar için ise Y1, Y2, Y3, biçiminde betimlenmiştir. Toplanan bilgileri destekli hale getirmek, belirtmek ve çeşitliliği oluşturmak amacıyla katılan kişilerin görüş ve fikirlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen ve okul yöneticilerine ait demografik bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Hizmet Yılı	Brans/Görev
Ö1	Erkek	15 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni
Ö2	Kadın	10-15 yıl	Sınıf Öğretmeni
Ö3	Kadın	15 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni
Ö4	Kadın	10-15 yıl	Sınıf Öğretmeni
Ö5	Erkek	5-10 yıl	Rehber Öğretmen
Ö6	Erkek	10-15 yıl	Sınıf Öğretmeni
Ö7	Kadın	15 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni
Ö8	Erkek	5-10 yıl	Rehber Öğretmen
Ö9	Erkek	10-15 yıl	Sınıf Öğretmeni
Ö10	Kadın	5-10 yıl	Sınıf Öğretmeni
Ö11	Erkek	15 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni
Ö12	Kadın	15 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni
Ö13	Erkek	15 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni
Ö14	Kadın	15 yıl ve üzeri	Sınıf Öğretmeni
Y1	Erkek	15 yıl ve üzeri	Okul Müdürü
Y2	Kadın	5-10 yıl	Müdür Yardımcısı
Y3	Erkek	5-10 yıl	Müdür Yardımcısı
Y4	Erkek	5-10 yıl	Müdür Yardımcısı
Y5	Kadın	1-5 yıl	Müdür Yardımcısı
Y6	Kadın	1-5 yıl	Müdür Yardımcısı
Y7	Erkek	5-10 yıl	Müdür Yardımcısı
Y8	Kadın	1-5 yıl	Müdür Yardımcısı
Y9	Kadın	10-15 yıl	Okul Müdürü
Y10	Erkek	15 yıl ve üzeri	Okul Müdürü

Öğretmen ve yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesinde, nitel veri analizi metotlarından içerik analiz metodu kullanılmıştır. “İçerik analizi, insan davranış şekillerini ve doğasını belirleme üzerinde dolaylı yollarla çalışma olanağı sağlayan, belirlenmiş esaslara bağlı betimlemelerle bir metnin bazı kelimelerinin daha ufak içerik bölümleri ile kısaltıldığı sistemli, yinelenebilir bir yöntem olarak tanımlanır” (Büyüköztürk vd 2020: s. 259). Çalışma bilinen bir durumu deneyimleyen katılımcıların cevapları ile ortaya çıkarmak için içerik analiz metodu kullanılmıştır.

Yazılı forma getirilen ses kayıtları ve notlar araştırmacı tarafından titizlikle satır satır incelenerek önemli kodlar ve boyutlar tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan kodlar, görüşme formuna ve alan yazına uygun olacak biçimde oluşturulmuştur. Elde edilen kodların ortak noktaları bulunarak alt temalar ve temalar oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşlerini yansıtmak için doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir. Bu nedenle bazı öğretmenlerin görüşleri tabloların altında birebir şekilde aktarılmış ve katılımcı rumuzları cümlelerin sonuna eklenmiştir. Son aşamada (Yıldırım ve Şimşek, 2016: s. 236,240) yapılan bu kodlamalar açıklanmış ve sebep-sonuç ilişkileri incelenmiş ve bazı neticelere ulaşılmıştır.

Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik için bir takım önlemler alınmıştır. Bu çerçevede elde edilen bulguların kavramsal çerçeveye ve kuramlara uygun olduğu görülmüş (Yıldırım ve Şimşek, 2016: s.271), katılımcılar ile yapılan görüşmeler etik kurallar çerçevesinde gerçekleştirilmiş, görüşmelerin ses kaydı alınmış, ses kaydına onay vermeyen katılımcılara ait görüşmeler ise doğrudan not tutularak kayıt altına

alınmıştır. Görüşmelerden elde edilen bilgiler nesnel bir şekilde aktarılmıştır. Verilerin kodlanması, tema ve alt temaların oluşturulmasında gözlemcilerin görüşleri alınmıştır. Örneklem belirlenirken gönüllülük onayı alınmış ve sosyo-ekonomik özellikleri farklı olan okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticiler seçilerek araştırmanın geçerliliği sağlanmıştır.

Güvenilirliği sağlamak için veriler başka bir araştırmacı tarafından da içerik analizine tabi tutulmuş ve sonuçların yüksek oranda benzer olduğu görülmüştür. Bu çalışmada katılımcı öğretmenler ve yöneticiler ile yapılan görüşmeler etik kurallara dikkat edilerek gerçekleştirilmiştir. Görüşme ses kayıtları ve tutulan notlar üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Araştırmada yararlanılan kaynaklara, kaynak gösterme ilkelerine dikkat edilerek kaynakça bölümünde yer verilmiştir.

3. Bulgular

Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar, birinci alt problem olarak belirlenmiştir. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amacıyla da ikinci alt problem oluşturulmuştur. Yapılan görüşmeler neticesinde toplanan bulgular tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

3.1. Okul İçi İletişimi Elektronik Araçlar İle Sürdürmenin Yarattığı Sorunlar

Araştırmanın birinci alt problemi “Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar nelerdir?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu alt probleme cevap bulmak amacıyla öğretmen ve okul yöneticilerine “Sizce okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar nelerdir? sorusu yöneltilmiştir. Öğretmen ve okul yöneticilerinin okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürürken yaşadıkları sorunlar temasına ait bilgiler Tablo 3’te verilmiştir.

Elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre, okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar temasından alt temalar elde edilmiştir. Teknolojik, iletişim, insan ilişkileri, güvenilirlik ve diğer sorunlar alt temalarından oluşmuştur.

Okul içi iletişimi elektronik araçlarla ile sürdürmenin iletişim kaynaklı sorunların diğerlerine göre daha çok yaşandığı ve halen bu sorunların yaşanmaya devam ettiği görülmüştür. Öğretmen ve okul yöneticileri, internetin çekmemesi, internet paketinin bitmesi ve telefonun şarjının bitmesi gibi teknolojik kaynaklı erişim sorunları yaşadıkları ve çözmek için bireysel olarak çaba harcadıkları ama buna rağmen kendi çabalarının ötesinde yine de erişim sorunları yaşamaya devam ettikleri anlaşılmıştır.

...internetin çekmediği, internet paketinin olmadığı durumlarda, ya da bu programları telefonuna kurmak istemeyenlerin olduğu hallerde veyahut paydaşların gruplardaki mesajları takip etmekte zorlandığı durumlarda iletişim kopuklukları yaşandığı anlar muhakkak oluyor.(Ö11)

...internet erişimi kesintiye uğradığı zaman bir şeyleri kaçırdığımız hissi bende huzursuzluğa neden oluyor. (Ö7)

...herkesin sorumluluğu üzerinden atma gibi bir davranışa sebep olduğunu düşünüyorum. ‘Ben paylaştım görseydiniz’, ‘Ben yazdım görseydiniz’, ‘Ben görmedim’, ‘Gözümünden kaçmış’, vb. bahaneler ileri sürülüyor.(Y2)

...ancak teknoloji kullanımında sıkıntı çeken kişiler için zor olduğunu düşünüyorum.(Ö14)

Tablo 2. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar

Alt Temalar	Kategoriler	Betimlemeler
Teknolojik Kaynaklı Sorunlar	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin yüz yüze iletişimi sınırlaması	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö9,Ö13,Y1,Y2,Y3,Y4)
	Elektronik araçlara dayalı iletişimin erişim sorunlarına neden olması	(Ö7,Ö8,Ö11,Y4,Y5,Y6)
	Öğretmen ve okul yöneticilerinin teknoloji Okuryazarlıklarının düşük olması	(Ö8,Ö9,Ö11,Ö14,Y1,Y2)
İletişim Kaynaklı Sorunlar	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin yüz yüze iletişime engel olması	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö9,Ö13,Y1,Y2,Y3,Y4)
	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde ses, jest ve mimiklerin (beden dilinin) ortaya konulamaması	(Ö3,Ö9,Y3,Y4,Y7,Y8)
	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin mesaj içeriklerinde, yoruma açık muğlak ifadelerin kullanılması	(Ö5,Ö9,Ö11,Y2)
	Farklı yorum ve bakış açılarından kaynaklı olarak mesaj içeriklerinin yanlış anlaşılması	(Ö2,Ö3,Ö4,Ö6,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Y1,Y3,Y4)
	Elektronik araçlarla öğretmen ve yöneticilerin yazılı olarak kendini ifade edememesi	(Ö4,Ö5,Ö9,Ö11,Y1,Y4)
Yoğun mesajlaşma yüzünden önemli duyuruları kaçırmak ve bu duyurulardan habersiz kalmak	(Ö2,Ö5,Ö7,Ö10,Ö11,Ö14,Y2,Y4,Y6,Y10)	
İnsan İlişkileri Kaynaklı Sorunlar	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin bireylerin sosyal hayat ilişkilerine zarar vermesi	(Ö1,Ö5,Ö6,Ö11,Ö12,Ö13,Y2,Y7)
	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin okuldaki birliktelik ruhuna zarar vermesi	(Ö1,Ö3,Ö5,Ö11,Ö12,Ö13,Y7,Y9)
	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin bireyler arası duygu bağlarının kopmasına ve samimiyet eksikliğine neden olması	(Ö1,Ö2,Ö5,Ö13,Y2,Y4,Y7,Y8)
	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde gayri ciddi ve rahatsız edici yazışmaların olması	(Ö7,Y9)
	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin kaygı ve strese neden olması	(Ö4,Ö6,Ö7)
Güvenilirlik Kaynaklı Sorunlar	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde hakaret içeren ve saygı değerlerini aşan yazışmaların tartışma ve kavgalara neden olması	(Ö5,Ö11,Ö14,Y2)
	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde bireylerden izin alınmadan özel hayatlarını ihlal paylaşımların yapılması	(Ö2,Ö7,Ö9,Y2)
	Elektronik araçlara dayalı duyuru ve bilgilendirmelerin mesai saatlerinin dışında yapılması	(Ö6,Ö7,Y2,Y4,Y5,Y7)
	Elektronik araçlara dayalı yazışmaların aleyhte delil olarak kullanılması	(Ö8,Y2,Y10)
	Elektronik araçlara dayalı iletişimde bireylerin haklarını koruyacak yasal bir altyapının olmaması	(Ö8,Ö12,Y1)
Diğer Sorunlar	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde okul yöneticilerinin olumsuz yönetim davranışı sergilemesi	(Ö2,Ö6,Ö9,Y1,Y4,Y5,Y7,Y9)
	Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin öğretmenlerin ders akışını bozması ve ders sürelerini verimli kullanmamalarına neden olması	(Ö2,Y5,Y10)

Elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin yüz yüze iletişimi kısıtladığı ve buna bağlı olarak okul içi iletişimde problemlerin ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Teknoloji okuryazarlığı

düşük olduğu için elektronik iletişim araçlarını etkin kullanamadığı ve bu iletişim türüne hâkim olamayan öğretmen ya da okul yöneticilerinin sorunlar yaşadığı ya da sorunlar yaşattığı anlaşılmıştır. İletişim kaynaklı sorunların en başında, yüz yüze iletişimde yer alan ve beden dilinin birer parçası olan ses, jest ve mimiklerin ortaya konulamamasından kaynaklı sorunların ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

... sürekli iletişim halindeyiz gibi gözüküyor oysa insanlar arasındaki yüz yüze olan sosyal iletişimi koparmaktadır. Okuldaki öğretmen ve yöneticiler birbirinden uzaklaşmaktadır. İnsanlar arasındaki duygusal bağlar azalmakta, insanların birbirinden uzaklaşmasıyla mutsuz bireylerin çoğalmasına neden olmaktadır. Çünkü insan sosyal bir varlıktır bu ihtiyacını bir ekrandan gideremez her zaman. (Ö1)

...ben her zaman yüz yüze iletişimi tercih ederim çünkü motivasyonumu artırır ama bu iletişim türüyle okulda biz bilincinin oluşmasını engellediğini düşünüyorum. Whatsapp ya da mail üzerinden biz bilinci oluşması imkânsız. Yazılı iletişim ses ve mimiklerden yoksun olduğu için yanlış algılamalara imkân yaratabilir. (Ö3)

...bahsettiğiniz iletişim türünün kullanımı ilerledikçe yüz yüze görüşme hem yöneticiler arasında hem de öğretmenler arasında azalmıştır. Bu azalmadan dolayı öğretmenlerle yöneticiler arasındaki bağlantı zayıflamaktadır. (Y9)

... bir kere iletişim yüz yüze olmadığı sürece yüzeysel kalmakta. Bağ zayıflamaktadır. Günümüzdeki en önemli sorunların başını çeken sosyal medya dostluğu bizleri esas sosyallikten uzaklaştırmakta ve değerlerimizi unutturmaktadır. Bana göre Bu yöntemler (whatsapp, e-posta, sosyal medya ...) ile kurulan iletişim çok sağlıklı olmamakta ve samimiyeti olumsuz etkilemektedir. (Ö13)

Öğretmen ya da okul yöneticilerinin yazı dilini konuşma dili kadar etkin kullanamadığı ve bu nedenle bazen yoruma açık muğlak ifadelerin kullanılması sonucunda yanlış anlaşılmalardan kaynaklı sorunların ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Farklı yorum ve bakış açılarının doğal sonucu olarak öğretmen ve okul yöneticiler arasında zaman zaman yanlış anlaşılmalardan kaynaklı hakaret içeren mesaj içeriklerinin, tartışma ve hata kavgalara neden olduğu anlaşılmıştır. Yoğun yazışmalardan kaynaklı olarak önemli duyuru ve bilgilendirmelerin gözden kaçtığı ve bu duyurulardan habersiz kalınması sonucunda öğretmenlerde kaygı oluşturduğu ve huzursuzluklara neden olduğu anlaşılmıştır. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin okul içinde ya da mesai saatlerinin dışında sosyal hayat ilişkilerine ve okuldaki birliktelik duygularına zarar verdiği anlaşılmıştır.

... yüz yüze iletişimin sıcaklığı ve samimiyeti olmadığı için yazılanlar, paylaşılanlar yanlış anlaşılmaktadır. Öğretmenlere yapılan duyurular bazen yoğun mesajlar yüzünden arada kaybolmakta ve öğretmen bu yüzden yapılan duyurudan habersiz olmaktadır. Ve bazen idare öğretmeni hesap sorar gibi onu sorumlu tutuyor. (Ö2)

...yazı ile vermek istediğimiz mesaj yanlış anlaşılabilir. Bizim yazdığımız ile karşıdaki okuyucunun anladığı farklı olabilir bu da yanlış anlaşılmaktan kaynaklanan belirsizliklere/sorunlara neden olabilir. Mesajı okuyan kişinin ruh haline, içten yaptığı seslendirmeye göre mesajdan anlaşılan kişiden kişiye değişebilir. Böyle olunca gelen dönütler farklı ve hatta beklediğimizden başka şeyler olabilir. Bu da mesajla ulaşılmak istenilen amacın gerçekleşmemesine neden olabilir. (Y4)

...gerçekte karşımızda kimse olmayınca iletmek istediğimiz duyguyu tam olarak hissettiremiyoruz ve yazamayabiliyoruz da. Sonra yanlış anlaşılmalarda o kadar çok oluyor ki bir şey yazarken bazen beş kez okuyorum biri bir yanlış anlam çıkarır mı diye. (Ö4)

Okul içi iletişimin yoğun olarak elektronik iletişim araçları ile sürdürülmesi sonucunda samimiyet ortamlarının yok olduğu ve gayri ciddi yazışmalardan kaynaklı sorunlar ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Elektronik araçlar ile iletişim konusunda yasal bir mevzuatın

olmamasından kaynaklı olarak öğretmen ya da okul yöneticileri bu iletişim türünü güvenli bulmamaktadırlar. Bireylerin özel hayat ve gizlilik haklarını koruyacak yasal bir altyapının olmamasından kaynaklı olarak elektronik araçları ile iletişim sürdürmeyi güvenli bulmamaktadırlar.

...ayrıca bu iletişim sürecinin yasal olarak herhangi bir güvenliğinin olmaması da bir başka sorun ben şahsen whatsapp'ta gruplarda çok az yazarım çünkü artık herkes her şeyi kolaylıkla birbirinin aleyhine kanıt olarak da kullanabiliyor. Mesela daha önce çalıştığım okulda bir öğretmen gruptan birçok öğretmenin numarasını alarak onları rahatsız ettiğini biliyorum. (Ö8)

...hafta sonu ve tatil günlerinde de sürekli ulaşılabilir olmakta hem yöneticileri hem de öğretmenleri rahatsız eden diğer bir durumdur. Yöneticilerden tatil günlerinde mesajlara cevap vermeleri beklenmektedir. Yöneticiler de istenen bilgileri elde edebilmek için bu günlerde öğretmenleri rahatsız etme durumunda kalabilmektedir. (Y5)

... idare ile herhangi bir öğretmen arasında yaşanan sorun diğer öğretmenler tarafından duyulmakta; özel olan bir durum herkese yayılıyor ve gizlilik ihlal ediliyor. Toplu çekilen fotoğrafların paylaşımı için herkese sorulmadan sosyal medya üzerinden paylaşım yapılıyor bu durum hoşnutsuzluklara neden olabiliyor. (Ö2)

Okul içi elektronik araçlar ile iletişimin yasal bir dayanağı olmamasından kaynaklı olarak öğretmen ya da okul yöneticileri sorumluluk duyguları taşımadan yazışabilmektedirler. Zaman zaman bu yazışmalardan kaynaklı olarak yazılan ifadeler aleyhte delil olarak kullanılabilirdiği anlaşılmıştır. Diğer kaynaklı sorunlar alt temasına ait okul yöneticilerinin elektronik iletişim araçları üzerinden öğretmenlere karşı olumsuz yönetim davranış sergilemeleri, elektronik iletişim grupları üzerinden öğretmenlere hesap sorulması ve özel durumlarının ifşa edilmesinden kaynaklı olarak sorunlar ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Ders saatleri içinde duyuru ve bilgilendirmelerin yapılması ve öğretmenlerin ders işleyişlerinin kesintiye uğraması sonucunda sorunlara neden olduğu anlaşılmıştır.

...okulu whatsapp'tan yönetmeye çalışan ya da yönetebileceğini zanneden özellikle yöneticiler var. Yani şimdi bir öğretmenin, veliyi ya da müdür yardımcısının yanına çağırıp ondan bir şey isterken yanına çağırıldığında ki tepkisi ayrı oluyor. Elektronik ortamda ayrı oluyor. (Y1)

... ders esnasında öğretmen duyuru olup olmadığına bakarken dikkati dağılmaktadır. Ders esnasında öğretmen duyuru mesajlarını bahane ederek sürekli telefonla aktif kalmayı sürdürmektedir. (Ö2)

... okul içinde kaçınılmaz olarak bu iletişim türünü kullanıyoruz. Bu konuda aklıma gelen ilk sorun bazı öğretmenlerin hocam mesajlar teneffüslerde atılsa daha iyi olmaz mı diye sitem edenler olmuştu. Yani ders esnasında öğretmenlerin dikkatini dağıtıyor ve dersin akışını bozuyor. Çünkü gelen mesaja cevap verme isteği ya da ihtiyacı bu akışı bozuyor. Öğretmenler de haklı olarak bana bu konuda sitem etmişlerdi. Düşünsenize bir derste beş tane mesaj gelmesi ve sürekli dikkat dağıtması ders süresine de çok zararı oluyor. Beş mesaj demek neredeyse 5 dakika ve o an öğrencilerin eğitim hakkına da giriliyor. (Y10)

...ders içerisinde atılan bildirimler öğretmenlerin dikkatini dağıtarak derslerini etkin bir şekilde işlemelerine engel olmaktadır. Ayrıca bu bildirimlere anlık olarak cevap beklenmesi de öğretmenlerin derslerdeki verimini düşürebilmektedir. (Y5)

3.2. Okul İçi İletişimi Elektronik Araçlar İle Sürdürmenin Yarattığı Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Araştırmanın ikinci alt problemi “Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu alt probleme cevap almak amacıyla öğretmen ve okul yöneticilerine “Sizce okul içi iletişimi elektronik

araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlara çözüm bulmak için neler yapılmalıdır? sorusu yöneltilmiştir. Öğretmen ve okul yöneticilerinin vermiş oldukları cevaplar, okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlara yönelik çözüm önerilerinin olduğunu göstermiştir. Öğretmen ve okul yöneticilerinin okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürürken yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri temasına ait veriler Tablo 4’te verilmiştir.

Öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucunda okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken teknoloji, iletişim, insan ilişkileri, güvenilirlik ve diğer kaynaklı alt temalara ait sorunların olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen ve okul yöneticilerinin bu sorunların çözümüne yönelik farklı çözüm önerileri olduğu anlaşılmıştır.

Teknoloji alanında meydana gelen gelişmelerin sonucunda okulların da bu gelişmelerden etkilendiği ve okul içi iletişimi elektronik araçlar üzerinden sürdürmenin kaçınılmaz olduğu anlaşılmıştır. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken öğretmen ve okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunlara yönelik elektronik iletişim araçları ile kurulan iletişim öncesi ya da sonrasında mutlaka yüz yüze iletişimin olması gerektiği, birebir insan ilişkilerinin söz konusu olduğu konularda elektronik araçlar ile iletişim kurmak yerine yüz yüze iletişimin tercih edilmesi gerektiğine yönelik çözüm önerileri vardır. Elektronik araçlar üzerinden kurulan iletişim, insanların yüz yüze buluşmalarını sınırlamaktadır. Sosyal bir varlık olan insan, bu iletişim türüyle bu ihtiyaçlarını giderememektedir. Bundan dolayı okulda kişiler arası sosyal ilişkilerin gelişmesi adına yüz yüze buluşmaların gerçekleşmesi, sıcak ve samimi ortamların oluşturulması gerektiği anlaşılmıştır.

...iletişim mail, whatsapp yoluyla duyurulsa bile yine yüz yüze temasta bulunularak da sağlanmalıdır. Daha sıcak ve samimi ortamlar yaratılarak istenilen bilgileri kişiler birbirine aktarmalıdırlar.(Ö1)

...bilgilendirme dışındaki duyurular ekip/takım ruhu açısından gruplar/zümreler halinde yüz yüze yapılmalıdır. (Ö13)

...yöneticiler önemli konularda yapacakları bildirimlerini mutlaka öğretmenlerle yüz yüze görüşerek yapmaları gerekmektedir. Yöneticilerin öğretmenlere bireysel olarak söylenmesi gereken konuları o kişiye okuldaysa yüz yüze konuşması okulda değilse ve mecburen elektronik araç üzerinden yapacaksa da gruptan değil de özelden mesaj atması sorunun diğer kişiler tarafından görülmesinin önüne geçecek olduğundan sorunun çözümü daha kolay olacaktır.(Y8)

Elektronik araçlara dayalı sürdürülen iletişimde elektronik araçların doğru kullanımına yönelik eğitimlerin verilmesi, ortak kararlar ile alınmış kuralların konulması ve herkesin bu kurallara hassasiyetle uyması, mesai ve ders saatleri dikkate alınarak duyuru ve bilgilendirmelerin yapılması, elektronik araçlar ile sürdürülen iletişimin belirlenen amaçlara uygun olması, önemli duyuruları kaçırmamak için üst üste çok yazışmaların olmaması gerektiği anlaşılmıştır.

...bu sorunlara çözüm olarak okul yöneticileri yani bizler duyuru zamanlarını iyi ayarlamalıyız. Ve bu davranışı da alışkanlık haline yani kural haline getirmeliyiz. Öğretmenler de bu konuda sorumluk almalıdır. (Y10)

...ayrıca özellikle mesai saatlerinin dışında akşam saatlerinde okul iş ve işleyişiyle ilgili whatsapp vb gruptardan bilgi vb içeriklerin paylaşılması dinlenme ve iş yaşantısından uzak bir şekilde her türlü stresten uzak kaldığımız ve ailemizle vakit geçirdiğimiz vakitlerde paylaşılması bazen cevap istenmesi şahsında nadiren de olsa bir strese, öğrenilen işin yarattığı yetiştirme telaşına bağlı olarak kaygıya sebebiyet vermektedir. Tüm bu duyuru ve bilgilendirmeler mesai saati içinde yapılmalıdır.(Ö6)

...bu konuda tek önerim mesai saatleri dışında mesaj gönderilmemeli ve gönderilen mesajlara cevap beklenilmemelidir.(Ö7)

Tablo 3. Sorunlara yönelik çözüm önerileri

Alt Temalar	Kategoriler	Betimlemeler
Elektronik araçların kullanımına yönelik çözüm önerileri	Duyuru ve bilgilendirmelerin mesai saatleri içinde yapılması	(Ö2,Ö6,Ö7,Y2,Y5)
	Duyuru ve bilgilendirmelerin ders saatlerinin dışında yapılması	(Ö12,Y5,Y10)
	Elektronik araçlarla okul içi iletişim konulu eğitici eğitimlerin verilmesi	(Ö5,Ö11,Ö14)
	Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmeye dayalı kuralların konulması	(Ö5,Ö11,Y4,Y5,Y9)
	Duyuruların sadece yöneticiler tarafından yapılması	(Ö11,Ö14,Y10)
	Elektronik iletişim araçlarının sadece bilgi ve duyuru amaçlı olarak kullanılması	(Y2,Y7,Y9,Y10)
	Önemli duyuruları kaçırmamak için üst üste yazışmaların çok yapılmaması	(Ö12)
Yüz yüze iletişimin gerekliliği ile ilgili çözüm önerileri	Elektronik araçlara dayalı iletişimin öncesinde ya da sonrasında yüz yüze iletişimin kurulması	(Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö6,Ö9,Ö10,Ö12,Ö13,Y1,Y2,Y3,Y4,Y7-Y8)
	Birebir insan ilişkileri gerektiren konuların yüz yüze iletişim ile görüşülmesi	(Ö9,Ö10,Y4,Y8)
	Okulda kişiler arası sosyal ilişkileri sağlayacak sıcak ve samimi ortamların oluşturulması	(Ö1,Ö13,Y4,Y7)
	Ara sıra yüz yüze kısa toplantıların yapılması	(Ö2,Y1,Y3)
Mesaj içeriklerine yönelik çözüm önerileri	Yazışmaların noktalama ve imla kurallarına uygun olması	(Ö9,Ö11)
	İfadelerin açık ve net olarak yazılması	(Ö2,Ö4,Ö9,Ö11,Ö12,Y2,Y4,Y7)
	Paylaşımların genel ifadeli olması	(Ö2,Y2,Y8,Y10)
	Empati dilinin kullanılarak yazılması	(Ö4)
	Konu dışı, kırıcı ve hakaret edici ifadelerin yazılmaması	(Y2,Y5,Y10)
Aleyhte delil olarak kullanılacak ifadelerin yazılmaması	(Y2)	
Diğer çözüm önerileri	Okul içi iletişimde elektronik araçlara dayalı yazışmaların yasal bir altyapıya dayandırılması	(Ö8)
	Toplu paylaşımların kişilerden izin alınarak yapılması	(Ö2)

Elektronik araçlar ile sürdürülen iletişimin mesaj içeriklerine yönelik çözüm önerilerinde; yazışmaların yazım kurallarına uygun olması, ifadelerin genel, açık ve net olması, aleyhte delil olarak kullanılacak hakaret içerikli ifadelerin olmaması ve empati dili kullanılarak yazışmaların olması gerektiği anlaşılmıştır. Öğretmen ve okul yöneticileri okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik bireysel çabalarının yanında güvenilirlik adına yasal bir düzenlemenin olması gerektiği anlaşılmıştır.

...yazılan ifadeler net ve açık olmalı. Özel durumlar yazılmamalı.(Ö2)

...öncelikle konu her ne ise herkesin anlayacağı yorum katamayacağı net ve sade bir dille yazılmalıdır. Çok acil konular dışında insanların özel hayatı dikkate alınarak belli saatler içerisinde paylaşım yapılması kararı alınmalıdır. Yazı dilinde seçilen kelimelere, cümlelere çok dikkat edilmeli. İnsanları üzecek, rencide edecek, öfkeli edebilecek söylemlerden uzak durulmalı. Aleyhte delil olarak kullanılacak yazışmalar yapılmamalıdır. Bu araçlar üzerinden mümkün olduğunca konuları genel hatlarıyla paylaşıp, ayrıntılar yüz yüze konuşarak halledilmeli. (Y2)

... daha anlaşılır bir dil kullanmak, empati kurarak yazmak ve önemli bir konu ise yüz yüze görüşmek (Ö4)

... yazarken anlaşılır bir dil kullanmak bu biraz Türkçeyi kullanmak ile ilgili. Birebir insan ilişkisi gerektiren konuları elektronik araçlar üzerinden iletişim kurmak yerine yüz yüze konuşmak daha verimli olur.(Ö9)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken karşılaştıkları sorunlar analiz edildiğinde, sorunların pek çoğunda elektronik araçların okul içi iletişimde yüz yüze iletişimi kısıtladığı, elektronik araçlar üzerinden duygu aktarımlarının yetersiz kaldığı ve daha çok yazılı iletişim söz konusu olduğu için yanlış anlaşılmalara meydana geldiği şeklinde, sorunların ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Ayrıca yoğun yazışmalardan kaynaklı olarak önemli duyurulardan habersiz kalındığı, ikili insan ilişkileri açısından okul iklimine olumsuz etkilerinin olduğu, mesai kavramını ortadan kaldırdığı ve yazışmaların aleyhte delil olarak kullanılmasından kaynaklı olarak güvenlik sorunlarının ortaya çıktığı belirlenmiştir. Alt kategorilere ait örnek açıklamalar yorumlandığında pek çoğunun sorun kaynaklı ve olumsuz özellikte olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı sorunlar nelerdir? ” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular; teknoloji kaynaklı, iletişim kaynaklı, insan ilişkileri kaynaklı, güvenlik kaynaklı ve diğer kaynaklı sorunlar olmak üzere beş alt tema olarak belirlenmiştir.

Teknoloji kaynaklı sorunlardan birincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin yüz yüze iletişimi sınırlama sorunlarıdır. Özellikle son on yılda teknolojiye meydana gelen hızlı değişimler, insanların birbiriyle iletişim şekillerini de ciddi şekilde etkilemiştir. Elektronik araçlar, insanların bir araya gelmediği ama her zaman iletişim halinde olduğu imkânını sağlamıştır. Zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldıran bu iletişim türü okul içi iletişime de etkileri olmaktadır. Elektronik iletişim araçları, öğretmen ve okul yöneticilerine her zaman her yerde olma imkânını sağladığı için en etkili iletişim türü olan yüz yüze iletişimi sınırladığı hatta engellediği için sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle jest ve mimiklere ihtiyaç duyulan duygu durumları ve birebir insan ilişkilerinin söz konusu olduğu konularda okul içi iletişimin elektronik araçlar üzerinden sürdürülmesi sonucunda ortaya çıkan sorunlara ait durumlardır. Teknoloji kaynaklı ikinci sorun ise elektronik araçlara dayalı iletişimin erişim sorunlarına neden olmasıdır. Bağlantı sorunları internet, şebeke, elektrik ve cihaz kaynaklı sorunlardan dolayı iletişimin kesilmesi, öğretmenlerin duyuru ve bilgilendirmelerden habersiz kalması, okul yöneticilerinin tüm öğretmenlere duyuru ve bilgilendirmeleri ulaştıramaması gibi erişim sorunlarına ait durumlardır. Teknoloji kaynaklı üçüncü sorun öğretmen ve okul yöneticilerinin elektronik iletişim araçlarına ait teknoloji okuryazarlıklarının düşük olmasıdır. Herkesin kullanıcı olduğu ama doğru kullanım konusunda sorunların yaşandığı durumlardır. Örneğin okul içi elektronik araçlara dayalı iletişim gruplarında öğretmen ya da okul yöneticilerinin konu dışı paylaşımlar yapması, gayri ciddi yazışmalarda bulunmaları, gönderilen bir belgenin içeriğine ulaşamamaları ya da gönderilen elektronik bir formu dolduramamaları gibi sorunların ortaya durumlarıdır.

Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı iletişim kaynaklı sorunlardan birincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin yüz yüze iletişime engel olmasıdır. Elektronik araçlara dayalı iletişim türü yaygınlaştıkça insanlar daha az bir araya gelmeye başladı. Doğru ve etkili bir iletişim için yüz yüze görüşmeler kaçınılmazdır. Önemli bir konuyu konuşmanın ya da meydana gelen bir sorunu çözmenin en etkili yolu insanların bir araya geldiği ve yüz yüze iletişimin olduğu ortamlardır. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdüren öğretmen ve okul yöneticileri yüz yüze iletişimden uzaklaştıkları ya da kopukluklar yaşandığı için iletişimsizliklere neden olmaktadır. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı iletişim kaynaklı sorunlardan ikincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde ses, jest ve mimiklerin (beden dilinin) ortaya konulamamasıdır. Yüz yüze iletişimin etkili olmasını sağlayan ve asıl unsurları olan jest ve mimiklerin elektronik araçlar üzerinden ortaya konulamaması iletişim konusunda sorunlara neden olmaktadır. Öğretmen ya da okul yöneticileri okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken daha çok yazılı ya da görsel iletişim kurabilmektedirler. Bundan dolayı elektronik araçlar, yüz yüze iletişimin sağladığı duygu durumlarına ait aktarımları yapamamakta ya da yetersiz kalmaktadır. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı iletişim kaynaklı sorunlardan üçüncüsü elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin mesaj içeriklerinde, yoruma açık muğlak ifadelerin kullanılmasıdır. Öğretmen ya da okul yöneticileri okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken daha çok yazılı şekilde iletişim kurmaktadır. Yazılı iletişimde mesaj içerikleri açık ve net olmadığı zaman öğretmen ya da okul yöneticileri mesajı farklı yorumlayabilmekte ve yanlış şekilde değerlendirebilmektedirler. Yoruma açık ve tam olarak alıcıdan ne istendiği belli olmayan muğlak ifadeler iletişim sorunlarına neden olmaktadır. Örneğin bir okul yöneticisi whatsapp grubundan öğretmenlere: “ Arkadaşlar, cuma günü bazı sınıflarla okulumuzu ziyarete gelecek misafirler ile birlikte bir etkinlik yapılacaktır. Bilginize.” şeklinde bir duyuru yapması iletişim problemlerine neden olmaktadır. Çünkü etkinlik tarih olarak cuma gününe ait olduğu belirsiz, hangi sınıflar ile nerede, kimler ile nasıl bir etkinlik yapılacağı belli değildir. Okul içi iletişimde bu örneğe benzer mesaj içeriklerinin açık ve net olmamasından kaynaklı birçok sorun yaşanmaktadır. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı iletişim kaynaklı sorunlardan dördüncüsü farklı yorum ve bakış açılarından kaynaklı olarak mesaj içeriklerinin yanlış anlaşılmasıdır. Kaynak durumunda olan kişinin göndermiş olduğu mesaj içeriğinin açık ve net olmamasından kaynaklı olarak isteyen kişinin istediği anlamı çıkarması iletişim sorunlarına neden olmaktadır. Örneğin bir okul yöneticisi whatsapp grubundan öğretmenlere: “ Arkadaşlar, en öncelikli hedefimiz okulumuzun başarılı olmasıdır. Lütfen bu konuda daha çok yardımcı olun ve desteklerinizi esirgemeyin.” şeklinde bir duyuru yapması her öğretmenin mesaj içeriğini farklı yorumlamasına neden olabilir. Çünkü başarı kavramı herkeste farklı bir anlama sahip olabilir. Okulun başarısı derken öğrencilerin davranışları mı, akademik olarak elde edilecek sınav başarısı mı, okul olarak yapılacak proje ya da sosyal konulu başarılar mı? Daha çok destek derken, okul yöneticilerine mi, öğrencilere mi, velilere mi, öğretmenler arası işbirliğine mi? gibi farklı bakış açılarından kaynaklı yorumlama biçimleri olabilir. Tüm bu durumlar amaçlara uygun olmayan iletişim problemlerine neden olmaktadır. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı iletişim kaynaklı sorunlardan beşincisi elektronik araçlarla öğretmen ve yöneticilerin yazılı olarak kendini ifade edememesidir. Öğretmen ya da okul yöneticileri okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken daha çok yazılı şekilde iletişim kurmaktadır. Herkes yazı dilini konuşma dili kadar etkili kullanamayabilir. Elektronik iletişim araçları üzerinden anlatmak istediğini yeteri kadar yazılı olarak ifade edemeyen öğretmen ya da okul yöneticileri okul içi iletişim problemlerine neden olabilmektedir. Çünkü eksik ifade eksik anlaşılma problemlerine sebebiyet vermektedir. Türkçe dilini yazılı olarak doğru ve etkili kullanamamak gibi sorunlara ait durumlardır. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı iletişim kaynaklı sorunlardan altıncısı yoğun mesajlaşma yüzünden önemli duyuruları kaçırmak ve bu duyurulardan habersiz kalmaktır. Öğretmen ya da okul yöneticileri okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken daha çok yazılı şekilde iletişim kurduklarından dolayı whatsapp gibi anlık mesajlaşma uygulamalarında üst üste yoğun yazışmalar olabilmektedir. Herkesin aynı anda çevrimiçi olabildiği ve ileti gönderebildiği

uygulamalar sayesinde okul gruplarında yer alan bütün öğretmen ve okul yöneticileri aynı anda mesaj gönderebiliyorlar. Bundan dolayı üst üste yoğun mesajlaşmalar olduğunda önemli duyuru ve bilgilendirmeler bu mesajlaşmaların arasında kaybolabilmektedir. Bu duyuru ve bilgilendirmeleri kaçıran öğretmen ya da okul yöneticileri çeşitli sorunlar yaşamaktadır.

Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı insan ilişkileri kaynaklı sorunlardan birincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin bireylerin sosyal hayat ilişkilerine zarar vermesidir. Her an iletişimde olma imkânını sağlayan elektronik iletişim araçları insanların çalışma hayatlarındaki mesai kavramını da etkilemektedir. Günün her anında sürekli ulaşılabilir olma, duyuru ve bilgilendirmelerden sorumlu kılınma durumları öğretmen ve okul yöneticilerinin mesai dışındaki gündelik sosyal hayat ilişkilerine zarar vermekte ya da rahatsız etmektedir. Örneğin bir okul yöneticisi misafirlikte olan bir öğretmenden akşam saat 23.00 gibi öğrenciler ile ilgili bir tablonun doldurulup gönderilmesini isteyebiliyor. Bu örneğe benzer sorunların ortaya çıktığı durumlardır. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı insan ilişkileri kaynaklı sorunlardan ikincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin okuldaki birliktelik ruhuna zarar vermesidir. Sürekli elektronik araçlar üzerinden kurulan iletişim neticesinde öğretmen ya da okul yöneticileri bir araya çok az gelebilmektedirler. Zümreler arasındaki iletişim dahi kurulun whatsapp grupları üzerinden sürmektedir. Okul yöneticileri neredeyse öğretmenler odasına hiç uğramadan elektronik araçlar üzerinden iletişim kurmaktadır. Buna benzer çok örneğin olduğu ve öğretmen ya da okul yöneticilerinin bir araya gelemediği bir okul ikliminde insanlar arası birliktelik ruhu zarar görmektedir. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı insan ilişkileri kaynaklı sorunlardan üçüncüsü elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin bireyler arası duygu bağlarının kopmasına ve samimiyet eksikliğine neden olmasıdır. Yazı diline dayalı iletişimde jest ve mimiklerin olmaması ve duygu aktarımlarının yapılamaması insanlar arası duygu bağlarına zarar vermektedir. Öğretmen ve okul yöneticilerinin elektronik araçlar üzerinden sadece yazılı olarak iletişim kurması sonucunda insan ilişkilerinde yer alan samimiyet duygularının eksikliğine neden olmaktadır. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı insan ilişkileri kaynaklı sorunlardan dördüncüsü elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde gayri ciddi ve rahatsız edici yazışmaların olmasıdır. Elektronik araçlar üzerinden okul içi iletişimin gerçekleştirildiği paylaşım gruplarında öğretmen ya da okul yöneticileri sorumluluk hissi taşımadan gayri ciddi ve rahatsız edici yazışmalar olabilmektedir. Bir öğretmen ya da okul yöneticisi Yüz yüze iletişimde kullanılmayacağı ifadeleri elektronik iletişim araçları üzerinden kolayca kullanılabilir. Çünkü elektronik araçlar üzerinden yazarken fiziki olarak karşısında birinin olmadığı duygusu ile kolayca konu dışı ya da karşıdaki kişilerde rahatsızlık oluşturacak ifadeler kullanabilmektedir. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı insan ilişkileri kaynaklı sorunlardan beşincisi elektronik araçlar ile sürdürülen iletişimin kaygı ve strese neden olmasıdır. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdüren öğretmen ya da okul yöneticileri yoğun yazışmalardan dolayı önemli bir duyuru ve bilgilendirmeyi kaçırdıkları zaman kendilerinde rahatsızlık oluşturmaktadır. Mesai saatlerinin dışında bir cevap verilmesi ve sorumluluk gerektiren duyurularda öğretmen ya da okul yöneticileri bu durumlarda stres yaşamakta ve yapılan duyuruya cevap verememe kaygısı taşımaktadırlar.

Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı güvenilirlik kaynaklı sorunların birincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde hakaret içeren ve saygı değerlerini aşan yazışmaların tartışma ve kavgalara neden olmasıdır. Öğretmen ya da okul yöneticileri anlık mesajlaşma uygulamalarının olduğu gruplarda karşılıklı atışmalar halinde tartışabilmekteler. Radikal çıkışlar yapan ya da yazı dilinde kendini daha iyi ifade eden bir öğretmen daha baskın olabilmektedir. Yazılı olarak kendini iyi ifade edemeyen öğretmen ya da okul yöneticisi hakaret içeren cevaplar verebilmelerinin sonucunda kavga gibi daha büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı güvenilirlik kaynaklı sorunların ikincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde bireylerden izin alınmadan özel hayatlarını ihlal eden paylaşımların yapılmasıdır. Okul içi anlık mesajlaşma

uygulamalarının olduğu whatsapp gibi paylaşım gruplarında ya da facebook, instagram, twitter gibi sosyal medyada ortamlarında öğretmen ya da okul yöneticilerine ait bilgilerin ve görsel materyallerin izin alınmadan paylaşılması rahatsızlıklara neden olmaktadır. Örneğin bilinçli olarak sosyal medya hesapları açmayan ya da kullanıcısı olmayan bir öğretmen, izin alınmadan kendisine ait görsellerin paylaşılmasına tepki gösterebilmektedir. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı güvenilirlik kaynaklı sorunların üçüncüsü elektronik araçlara dayalı duyuru ve bilgilendirmelerin mesai saatlerinin dışında yapılmasıdır. Elektronik araçlara dayalı iletişim türü yaygınlaştıkça her zaman ulaşılabilir olma ve birçok iş türünün bu araçlara dayalı yapılabilmesi olmasından kaynaklı olarak mesai saatleri dışında duyurular yapılabilir. Okul yöneticileri ya da öğretmenler arasındaki zümre grupları acil durumlar dışında keyfi olarak mesai saatlerinin dışında duyuru yapmaları ve cevap gerektiren sorumlulukların verilmesi rahatsızlıklara neden olmaktadır. Okul içi mesai saatlerinin dışında yazışmaların olması şikâyet konusu olabilmektedir. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı güvenilirlik kaynaklı sorunların dördüncüsü elektronik araçlara dayalı yazışmaların aleyhte delil olarak kullanılmasıdır. Öğretmen ve okul yöneticileri arasında özellikle whatsapp gibi paylaşım gruplarında yazışmalar çok olmaktadır. Elektronik araçlar üzerinden kurulan iletişimde çeşitli nedenlerle tartışma ve çatışmalar meydana gelmektedir. Bu tartışma ve çatışmalarda hakaret içeren ifadeler aleyhte delil olarak kullanılmaktadır. Öğretmen, veli ya da okul yöneticileri ses kayıtları, görsel paylaşımlar ya da yazılı ifadeler kanıt olarak birbirlerini suçlayacak şekilde kullanabilmektedir. Okul içi iletişimi elektronik araçlarla sürdürmenin yarattığı güvenilirlik kaynaklı sorunların beşincisi elektronik araçlara dayalı iletişimde bireylerin haklarını koruyacak yasal bir altyapının olmamasıdır. Okul içi iletişimi elektronik araçlar üzerinden sürdürürken yasal bir sorumluluğun olmamasından kaynaklı olarak isteyen istediği şekilde yazışabilmektedir. Okul içi tüm iş ve işlemlerinin yasal bir sorumluluğu olduğu halde elektronik araçlar üzerinden paylaşılan bir resmi duyurunun yasal olarak bir sorumluluğu yoktur. Bu açıdan bireylerin haklarını koruyacak bir mevzuatın olmamasından kaynaklı olarak birçok öğretmen ve okul yöneticisi okul içi iletişimi elektronik araçlar üzerinden sürdürmenin güvenilir olmadığını düşünmektedir.

Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı diğer kaynaklı sorunların birincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimde okul yöneticilerinin olumsuz yönetim davranışı sergilemesidir. Örneğin mesai saatlerinin dışında görev ve sorumluluk veren, özel hayatı dikkate almadan acil cevap verilmesini isteyen okul yöneticileri öğretmenlerde rahatsızlıklara neden olmaktadır. İnternetin çekmemesi, internet paketinin bitmesi veya telefon şarjının bitmesi gibi erişim sorunları yaşadığı halde duyurulardan haberdar olmayan bir öğretmene okul yöneticilerinin hesap sorması ve öğretmenin sorumlu tutulması olumsuz yönetim davranışlarına örnektir. Paylaşım gruplarında yoğun mesajlaşmalardan kaynaklı olarak kaçırılan duyuru ve önemli bilgilendirmelerde okul yöneticilerinin öğretmeni suçlaması gibi sorunlara ait durumlardır. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı diğer kaynaklı sorunların ikincisi elektronik araçlarla sürdürülen iletişimin öğretmenlerin ders akışını bozması ve ders sürelerini verimli kullanmalarına neden olmasıdır. Ders saatlerinin olduğu vakitlerde öğretmenlerin telefonlarına sürekli bildirimlerin gelmesi dikkatlerini dağıtmaktadır. Yapılan duyurulardan haberdar olmak için gelen mesajları kontrol etme ihtiyacı hisseden öğretmenlerin ders akışları kesintiye uğramakta ve bu da ders sürelerinin kısalmasına neden olmaktadır. Özellikle cevap verilmesi istenen duyurularda, öğretmenler dersi durdurarak cevap yazmak zorunda kalmaktadırlar.

Alanyazın incelendiğinde bulunan ilgili araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. AYTEKİN (2018) ‘‘ İnsan İlişkileri’’ ve ‘‘İletişim’’ adlı kitabında bir örgütteki iş görenler, iletişim sürecini etkin bir biçimde ilerletemediğinde örgütün başarı elde etmesi mümkün değildir. Bir yapının iş akışının verimli biçimde olabilmesi, iletişim kanallarının etkin olarak kurulmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. DÜNDAR (2012) ‘‘Yeni İletişim Teknolojilerinin Kurum İçi İletişimin Kalitesine Olan Etkisini İncelemeye Yönelik Bir Araştırma’’ adlı araştırmasında iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve her geçen gün daha da çok yaygınlaşması, örgütsel iletişimin

gerçekleşmesinde önemli yenileşmeleri ve problemleri de yanında getirmektedir. Özellikle son on yılda e- posta, sosyal medya, web sitesi, mesajlaşma programları, usenet, intranet, bloglar gibi bilgisayar ve internete bağlı teknolojilerinin yaygın hale gelmesi, yeni iletişim kanalları oluşturarak örgütsel iletişimin yeni formlarına ortam oluşturduğunu söylemiştir. Sabuncuoğlu (2012) “Örgütsel İletişim” adlı kitabında etkili iletişim ancak kaynak konumundaki kişinin his ve fikirlerini alacak kişi aracılığıyla dikkate alınması kaynağın emeline, temennisine ve arzularına uygun şekilde davranış biçimlerinde bulunması ile gerçekleşebileceğini ifade etmiştir. Kılıçaslan (2014) “İletişim Kurma Becerileri” adlı kitabında iletişimde etkili yollar kullanılmadığı zamanlarda iletişimin kazançlı, etkin olması, iletilerin tam olarak aktarılmasının mümkün olamayacağını anlatmaktadır. Tayfun (2014) “Etkili İletişim ve Beden Dili” kitabında iletişim konusunda pozitif yönlerin varlığı, şüpheli olmaktan uzak, samimi, sorumlu, duygudaşlık ölçüsündeki davranışlarda bulunması iletilerin anlaşılmasına ve iletişimin olumlu yönde gelişimine imkân sağlar. Sözsüz iletişimde iletinin eksiksiz ulaşım ulaşılmadığı vücut hareketleriyle anlaşılabilirdiği söylemektedir.

Tuna (2012) “İletişim” adlı kitabında insanların tecrübelerle elde ettiği kazanımları, görüş farklılıkları ve kişisel algılayış biçimleri, kendilerine ulaşan mesajları değişik biçimde yorumlamalarına sebep olur. İletişimi zorlu hale getiren unsurların başında bu algılama biçimleri ve yorum farklarının olduğunu söylemiştir. Zıllıoğlu (2014) “İletişim Nedir?” adlı kitabında insanların sözsüz iletişimde beden dilinin büyük bir payı vardır. Sözsüz iletişimde beden dilini oluşturan jest ve mimikler % 60, ses tonu % 30 ve sözler % 10 ortalamasıyla rol oynadığını anlatır. Çalık (2013) “Yeni İletişim Teknolojilerinin Örgüt İçi İletişimde Kullanımı: Türkiye’deki Büyük Ölçekli Firmalar Üzerine bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinde örgüt içi iletişimde elektronik iletişim araçlarının eksiklik ve kısıtlarını şöyle sıralamaktadır. Sözlü iletişimde dahi oluşabilen iletinin yanlış anlaşılabilme durumlarının elektronik araçlarla daha fazla olduğunu, gönderilen mesajların görüntülenip görüntülenmediğinden veya gizli kalacağından emin olunamaması ve güvenlikle ilgili problemler göz ardı edildiğini ve mesajlaşmaların fazla kullanımının iş akışını olumsuz etkilediği sonuçlarına varmıştır.

Araştırma farklı bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlar:

- Yoğun mesajlaşmadan kaynaklı olarak önemli duyuruları kaçırın öğretmenlerin okul yöneticileri tarafından sorumlu tutulmalarının onlarda strese neden olması,
- Mesai saatlerinin dışında duyuruların yapılması ve öğretmenlere cevap verilmesi istenen sorumlulukların verilmesinin onların aile ya da özel hayatlarını olumsuz etkilemesi,
- Ders saatlerinde kapalı ya da sessiz modda olması gereken elektronik araçların öğretmenler tarafından kullanılması sonucunda ders akış ve sürelerinin verimli kullanılmasına engel olması,
- Elektronik araçlarla her öğretmen veya yöneticinin yazılı olarak kendini iyi ifade edememesi,
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin elektronik iletişim araçlarına ait teknoloji okuryazarlıklarının düşük olmasıdır.

Katılımcıların okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken karşılaştıkları sorunların çözümlerine ilişkin önerilere bakıldığında ise, okul içi iletişimde elektronik araçların kullanılmasının kaçınılmaz olduğunu ama belirlenmiş kurallar ve alınmış önlemler neticesinden bu araçların doğru ve yerinde kullanılması gerektiği, elektronik araçlara dayalı iletişimin öncesinde ya da sonrasında mutlaka yüz yüze iletişimin kurulması gerektiği, yanlış anlaşılmaların önüne geçmek için mesaj içeriklerinin açık ve net olması gerektiği ve bu araçlar üzerinden sürdürülen iletişimde mesai saatlerine dikkat edilerek okul içi iletişimin kurulması gerektiğine yönelik çözüm önerileri belirlenmiştir.

Öğretmen ve okul yöneticileri, elektronik araçların doğru ve kurallara dayalı kullanılması, bu araçların sadece duyuru ve bilgilendirme amacıyla kullanılması, bu araçlar

üzerinden üst üste çok yazışmaların yapılmaması ve zaman olarak mesai saatlerinin içinde ve ders saatlerinin dışında kullanılmasına yönelik çözüm önerileri ortaya koymuşlar.

Öğretmen ve okul yöneticileri, elektronik araçlar üzerinden kurulacak iletişimin öncesi ya da sonrası mutlaka yüz yüze iletişimin kurulması, birebir insan ilişkileri ve duygularının söz konusu olacağı konularda elektronik araçlar üzerinden iletişimin tercih edilmemesi, elektronik araçlar üzerinde sürdürülen iletişimin yanında okulda kişiler arası sosyal ilişkileri sağlayacak sıcak ve samimi ortamların oluşturulması ve ara ara yüz yüze kısa toplantıların yapılmasına yönelik çözüm önerileri geliştirmişler.

Öğretmen ve okul yöneticileri, yazılı iletişimin mesaj içeriklerinin yazım ve noktalama kurallarına dikkat edilerek yazılması, yanlış anlaşılmalara önüne geçmek için ifadelerin genel, açık ve net olarak yazılması, konu dışı ve aleyhte delil olarak kullanılacak hakaret içerikli ifadelerin yazılmaması ve duygudaşlık diline uygun bir dil kullanılmasına yönelik çözüm önerileri geliştirmişler. Öğretmen ve okul yöneticileri, okul içi iletişimde elektronik iletişim araçlarının kullanımına yönelik bir mevzuatın olması ve bireylerin hakları söz konusu olduğunda yasal bir iznin olması gerektiğine yönelik çözüm önerilerini sunmuşlar.

Alanyazında bulunan ilgili araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Tayfun (2014) tarafından yazılan “Etkili İletişim ve Beden Dili” adlı kitabında yüz yüze iletişimde mesajın, insanın kendisi olduğu, kişinin bakışı, duruşu ve davranışları, insanlar üzerinde daha etkili olduğu, güvenilir iletişim sağlama, duyguları aktarma ve kişiler arası ilişkilerde yüz yüze iletişimin önemli olduğu, önyargısız, içten, duyarlı, empatik ve samimi bir iletişimin yüz yüze iletişim ile mümkün olabileceği, mesajların doğru anlaşılmasına olanak veren iletişimin yüz yüze iletişim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aydın (2012) tarafından yazılan “Etkili İletişim Stratejileri” adlı kitabında doğru ifade edilmiş bir mesaj içeriğinin etkili olabileceği, etkili bir mesajın olumsuz durumu olumluya, doğru ifade edilmeyen bir mesaj içeriğinin ise olumlu durumu olumsuza çevirebileceği ve doğru mesaj içeriklerinin iletişim sürecini berraklaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Zıllıoğlu (2014) tarafından yazılan “İletişim Nedir?” adlı kitabında iletişim kanallarının mesajların hedefi, mesajı alacak grubun nitelikleri, yer ve zaman gibi durumların dikkate alınması ve ona uygun araçların kullanılması gerektiği, iletişimde uygun yollar seçildiğinde iletişimin verimli, etkin ve iletilerin eksiksiz aktarılacağı sonucuna varılmıştır. Çalık (2013) tarafından yapılan “Yeni İletişim Teknolojilerinin Örgüt İçi İletişimde Kullanımı: Türkiye’deki Büyük Ölçekli Firmalar Üzerine bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinde elektronik iletişim araçlarının örgüt içi iletişimde doğru şekilde kullanıldığında risklerle karşılaşmadığını, örgüt içi iletişimde elektronik araçlar üzerinden paylaşılan her türlü yazılı, sözlü, fotoğraf veya video olarak farklı şekillerde paylaşılan bilginin, çalışanın hem kendisi, hem çalıştığı örgüt, hem de örgütün itibarı üzerinde etkileri olduğu ve bunların göz önünde bulundurularak kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin yarattığı sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin nitel bulguların ortaya konulduğu bu araştırmadan elde edilen veriler ışığında aşağıdaki öneriler yapılabilir:

- Okul içi iletişimde elektronik araçların doğru ve etkili kullanımı konusunda öğretmen ve okul yöneticilerine hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Doküman Yönetim Sistemi (DYS) gibi her okulun kendi iç iletişimine ait sadece resmi duyuruların yapılabildiği bir iletişim kanalı kurulabilir.
- Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken öğretmenlerin aile, özel ve sosyal hayatları dikkate alınarak duyuruların mesai saatleri içinde yapılması sağlanabilir. Çok acil ve duyurunun yapılması kaçınılmaz ise de cevap verilmesini gerektirecek sorumlulukların verilmemesi sağlanabilir.
- Öğretmenler, ders akış ve sürelerinin olumsuz yönde etkilenmemesi için kullandıkları elektronik araçları derste kapatabilir ya da sessiz moda alabilirler.

- Okul içinde elektronik araçlar üzerinden sürdürülecek iletişim, sadece duyuru ve bilgilendirme amaçlı olmalıdır.
- Birebir insan ilişkilerinin söz konusu olduğu konularda elektronik iletişim araçları yerine yüz yüze iletişim tercih edilebilir.
- Okul içi iletişimde elektronik araçlara dayalı iletişimin öncesinde veya sonrasında yüz yüze iletişim imkânları sağlanabilir.
- Elektronik araçlar üzerinden sürdürülen iletişimde yanlış anlaşılmaların önüne geçmek için ifadeler genel, yazım kurallarına uygun, açık ve net yazılabilir.
- Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürürken çeşitli nedenlerle erişim sorunları yaşandığında iletiyi alamayan öğretmenlerin mağdur olmamaları veya hak kaybına uğramamaları için başka kanallarla bu öğretmenlere erişim sağlanabilir.
- Okul içi iletişimde elektronik araçların kullanımı sene başı kurul toplantısında gündem maddesi olarak ele alınabilir ve bu konuda herkesin sorumluluğunu alacağı ortak kararlar alınabilir.
- Elektronik araçlarla iletişimde bireyler arası duygu aktarımı sınırlı olduğundan zaman zaman okul içi etkinlikler yapılabilir. Böylece duygu yönü eksik bir araçla iletişim kurmak yerine kişiler arasında samimiyete dayalı bir okul iklimi sağlanabilir.
- Dijital çağın meydana getirdiği değişim ve gelişmeleri uyum sağlayabilmek ve yüklediği sorumlulukların farkında olabilmek adına, öğretmenlerin elektronik araçlara dayalı okul içi iletişimdeki sorumlulukları resmi süreç ve boyutta kabul edilebilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

1. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmenin okul iklimine etkileri incelenebilir.
2. Veliler ile elektronik araçlar üzerinden iletişim kuran öğretmenlerin yaşadığı sorunların neler olduğu ve çözüm önerileri belirlenebilir.
3. Okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmekten kaynaklı meydana gelen çatışma türleri belirlenebilir.
4. Farklı kuşaklara ait öğretmenlerin okul içi iletişimi elektronik araçlar ile sürdürmeye dayalı iletişim biçimleri karşılaştırılabilir.

Kaynakça

- Aytekin, H. (2018). *İnsan ilişkileri ve iletişim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E. ve Akgün, Ö.E. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çalık, D. (2013). *Yeni iletişim teknolojilerinin örgüt içi iletişimde kullanımı: türkiye'deki büyük ölçekli firmalar üzerine bir araştırma* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi SBE. Ankara.
- Değer, A.R. (2018). *Kurum içi iletişim ve motivasyon çalıştayları*. <http://kobitek.com/kurum-ici-iletisim-ve-motivasyon-calistaylari> (Erişim Tarihi: 01.10.2021).
- Dündar, P. ve Özel, E. (2012) Kurum içi iletişimin kaliteye olan etkisi: yeni iletişim teknolojilerinin kurum içi iletişimin kalitesine olan etkisini incelemeye yönelik bir araştırma, *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (6), 106-109.
- Ersoy, F. (2019). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.). *Eğitimde nitel araştırma içinde* (s. 51-105). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gizir, S. (2007). Üniversitelerde örgüt kültürü ve örgüt içi iletişim üzerine bir derleme çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 247-268.

- Güney, S. (2007). *Yönetim ve organizasyon*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gürbüz, S. ve Şahin F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Herand, D. ve Çalışır, T. (2014) Kurum içi iletişimi geliştirmede software (yazılım) kullanımının rolü, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(8), 67-78.
- Kılıçaslan Çakmak, E. (2014). *İletişim kurma becerileri*. İstanbul: Paradigma Akademi Yayınları.
- Otrar, M., ve Argın, F. S. (2014). Öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının kullanım alışkanlıkları bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 1-13.
- Özer, B. (1993). *Öğretmen davranışlarının uzaktan eğitim yaklaşımıyla kazandırılması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Gümüş, M. (2012). *Örgütlerde iletişim*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Solmaz, B. ve Görkemli, H.N. (2012). Yeni bir iletişim alanı olarak sosyal medya kullanımı ve Konya kadın dernekleri örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 183-189.
- Şimşek, M.Ş. ve Çelik, A. (2009). *Yönetim ve organizasyon*. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.
- Tayfun, R. (2014). *Etkili iletişim ve beden dili*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tekin, M., Zerenler, M., ve Bilge, A. (2005). Bilişim teknolojileri kullanımının işletme performansına etkileri: lojistik sektöründe bir uygulama. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 4(8), 115-129.
- Tuna, Y. (2012). İletişim kavramı ve iletişim süreci. İzlem Vural (Ed.), *İletişim içinde* (2-23). Ankara: Pegem Akademi.
- Uzunoğlu, E., Onat, F., Kılıç, A. ve Çakır, S. (2009). *İnternet çağında kurumsal iletişim*. İstanbul: Say Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. S. (2009). *İnformal ilişkilerin kurumsal yapılara yansımaları (Elazığdaki kamu görevlileri üzerine sosyolojik bir araştırma)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Zillioğlu, M. (2014). *İletişim nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Kocaeli Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Tarih: 28/12/2021

No: 2021/17-26

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %50

2. yazar katkı oranı : %50